

EUROPA'REN ALKARTZEA

Azken gudu ondoren, Europa'ko errien alkartasuna lortu nairik, ainbeste alegin bizi dagiten gizon prestuak, bildurra eta bearraren eragiñez gañera, ba dute gogo barrenean ats izkutuagorik, ekiñaldi eta buruausteen eramangarri. Europaren dei saminiak erantzukizun latza egotzi diote agintariai, ta De Gasperi, Schumann eta Adenauer batek, kondairaren bidegurutze larri onetan, erantzun baiezkoa eskeñi diote. Alkartasun ori ez dute ordea nai irazekoa bakarrik izan dedin, iraunkor eta sustraietakoa baizik, ta onetarako alkartasunaren oñariak Europaren jatorrian eta edestean tinkatu nai dituzte.

Ba al du, ordea, Europak nortasun beterik, gogo bakar baten atsemallerik?

Lenen begiraldian, kontinente zaar au, ain zatitua ta tajugabea ikusita, badirudi batasunik ez duala. XIX ta XX mendetan ogeitabost Laterrik sailkatu dute mugaz Europaren lurraldea. Europatarrak ordea buruauste ta komeri berdiñak dauzkagu, naiz eta pasaporte ezberdiñak izan.

Ostasun bestelakoaren jabe dalako kontzientzia dunari, zibilizazioa deritza. Ta kontzientzi ori, kultura da. Gizakitasuna ta askatasuna arkitzen dan urik bazterrenean, an datza Europaren izpiritua. Goiatsak nunai arnas badagi, Europa'ren animak ere, geografiaren esi gaindik, giza-ostasuna lantzen dan tokian du bizitzegoitza. Ori besterik ez da Europa.

Edestilariak sustrai naiko arkitzen dizkiote Europaren batasunari. Onegatik diote, "sustraietariko batasuna dala batasun ori".

Grezitarren ereintzak gogo kritikulari ta adimenkorra utzi ziguten. Erromatarraren erakutsia, errikoseme izaten ta eskubidezko arauz gizartearen bizitza eramanazten, omen dago. Kristau-berrionaren ezaugarriak, berriz, giza-nortasunari dagozkionak eta alkarnaitasuna dira batipat. Giltzarri oen gain jaiki ta nabarmendu dira, gizaldiak zear, Europaren ezaugarri bikañenak. "Agora" bat bezela izan da

Europa, okerbideratu arte. Enparantza eder orretan, aburu eta iritzietan bakoitzak besteari jarkitzeko duen eskubide jatorra zan doairik maitatuena. Politika arazoetan beintzat ez da zerutik infortxori jaulkitako jakinduririk. Iguñia eta muziñ besterik ez, alor igikor eta baezpako orretan, arrazoidun bakarra bezela datorren gizon iritxierentzat. Errikoseme orok du alor onetan zeregin eta erantzukizun berea, ta onetxegatik, noski, du edonork alkargoak eratzeko eskubide baiezkoa. Errialde ta uriak ziran askatasunaren tegiak. Orrela zioten erdi-aroan: “Uriko eguratsak jaregin gaitu.”

Bestalde, Europaren gogoeta orokorra da. Europak sortu du “nazioenarteko eskubidezkoa”. Vitoria ta Grozio'ren erakutsietan zer dago orokortasuna ezik, alkarrekiko erantzukizunak eta eskubideak, ta tratu egñiak, errespetatzen errieri erakustean?

Kulturari bagagozkio, jakintzan eta antze ederretan ezin aitortu “naziotar kultura”rentzat Kondairan erro sakonik arkitzen danik. Musikan, margazkietan, filosofian, zineman europaren izpiritua dabil, ta naiz eta bereixtasunak ageriko izan errialde bakoitzean, alaz guztiz ere, batasuna sakonagoa bereixtasunak baño. Gañera ok —komunkultura onetariko ezberdintasun ñabarrak, alegia—, estadu-nazio barrenetan baño, erritasunen bizigiroan geiago kokatzen diran, Montesquieu'k argiro auteman zuanez. Kulturondare bat bera dagokigula bada, beste zibilizazioen ezberdiñari begira, are nabarmentzenago da. India ta Txina aitatzea aski da, eredutzako.

Gaur-egunean, eraso beltzak lau aldetatik erasan nai dio Europa'ri. Estadu barrenetako sakabanaketa utzita, Errusia'k Iparramerika'k, eta Menderrriak ondamendi biurtu dituzte Europarentzat onen askakariak berak. U.R.S.S. —Lenen Pedro Aundia ezker duan arauz, Toynbee'ren aitoretz—, europakume dan marxismoa jarki dio Europa'ri, eraldaketa gogorrena eragiñazi miñez. Amerikanismoak, dakarren indarrarekin, badirudi antzaldatu bear dituala oitura ta gizakera errotuenak. Menderrrirentzat beraien orduak jo du, ta salbaezieñeko lokarri etenketara eragin diote koloni jabeai.

Galbide guztien sorterroak arkitzeko, berriz, ez dago atxurketa aundi bearririk. Europaren sustrai batasunaren krisis lerrarazi duan lenbiziko indar erauzlea degu nazionalizmoa.

XIX'garren mendea ezkerotzik 29 estatu jaiki ziran, arresia baño muga gotorragoz gerizaturik. “Balkanizatu” gelditu zan Europa lurraldea. Saillketa onetan, Salomon'en epaian bezela etzan beintzat gertatu. Ainbeste erri, erdi bi. Estaduaren nagusikeriaren gaindiko araurik ez. Nora baztertu du, nazionalismo onek Suarez jakintsuaren “jatorrizko erri-alkartasuna”? “Jatorrizko etsaigoa” ezarri zan elburutzat, norgeiago izateko, auzokoa zapaldu bear bait zan.

Bigarren indar erauzlea, industrietzea, au ere estaduaren nagusi-

keriaren ixkillu biurtu baitzan. Lan motaen banatzea, Europa zaba-lean egin ordez —alderdi bakoitzak dituan gai, ontasun eta gizon antzetsuaren ariora—. Estaduaren mugaz barrendik tajurik gabe koku-tu ziran industri-adar guztiak. Ori mukurutzeko, auzokoaren trebetasunari ta salneurri merkeagoari buruzki egiteko, babeskuntza ertsia jaiki, aduanen beaztopoz, etxean sar ez ditezen kampoko gauza eder ta merkeak. Guzia, geroak garbi erakutsi dun bezala, ez erri xumearen onerako. Europa kantoiatua gelditu zan babeskuntza edo protekzionismoari esker, ta norgeiagomifien etsaigopean. Inglatera zan txapeldun XIX'garren mendean, XX'garrenean Alemania nagusi ta Ingalterra beeraka.

Europak ez du naiko ondasuntegi, batipat aurreneko materiak bear aña eskuratzeko, ta mendeerrietara jo zun gai oien billa. Gudu bi ondoren, ordea, koloniak galtzen ditu, ta berriz ere bearreneko ditun materiak gal zorian dago. Spaak jaunak zion itzez “Errusiaren bildurrez eta Iparramerika'ren laguntzaz bizi Europa”.

Mundua indartsu biren mendeko ia guztiz erori da, ta Europa'k, len buruzagi izana, irugarren indar jeiki bear du, bai etorkizunari ats-emateko, bai pakearen aldezteko. Orregatik, edestilari denak “al-kartu edo il”, diote ao batez, beste irteerarik ez.

Alkartasuna, bestalde, arrazoi lerdanak goraintzi dute. Bai tekni-ka aldetik, bai ekonomi aldetik, bai kultura'renetik.

Teknikan egin diran aurreratzeak, “irugarren industri eraldaketa” iragartzen digute. Asmakizun berri oiek giro zabalagoa eskatzen dute, milloi anitzen azokalekua, alegia, neurritz eta eratsu teknika berriaren erabiltzeko. Ekonomilarien aburuz gaurko ekonomi lege ta bideak, gytxienez eun milloi gizonen tegi batezkoa eskatzen dute. Sintesis'ko ekaiak edo materiak, nukleo ta eguzkiaren indarra, ta kybernetika'ren etorkizun siñesgaitzak, aurki eskuratuko dituzte eroso indartsu bi oiek, baita ere, eraberean, politikan eta ekonomian garaille ta nagusi jeiki aurrerapen oieri esker. Spaak berak esan zuanez “25 urte barru, Europa lurralde bazter ta landerra izango da, atomo-indarra, guzcion alegiñez, industrirako egokitzen ez badegu”.

Gaurko egokeran, ordea, merkatu ertsiegiak dauzkagu, ta estan-dargiñerako Alemania ta Ingalterra bera ere estuegiak dira alor neu-rrizkoa eskeintzeko. Gañera aduanen gerizapean diarduten lantegiak, lozorro betean egonik, teknika'ren aurrerapenetara bideratzeko, ale-giñik ez dagite. Zenbat eta ariñago muga-zergak, ainbat zeatzago lantegien espezializatzea edo bereizketa. Or degu, eredutzako, Suiza. Txikiagoa izan arren, Prantzian eta Alemania'n baiño gorago dago an bizimodu-mailla.

Europaren egoera atzeratua ikusteko, kontuegizu kontinenteko estadu bat bera ez dala transporterako egazkin aundiak egiteko lain.

Iparramerika'ko galtzairutegi bakarrak, Alemania, Prantzia ta Belgika'k aña galtzairu ateratzen du. Eta abar, ta abar...

Gure mendeko gudu biok beerabide bildurgarrian jarri gaitu, bainan areago estadu bakoitza muga-esi barrenean kuxkurtzeak.

Europa'n, 17 nazio, izenez "eskuko ta aske", alkargorik gabe, sakabanaturik, ta Errusia ta Amerika, bakoitza bere aldetik alkartasun sendoan, naiz ekonomian, naiz politikan. Onela, merkatutzarako duten lurralde ta jendetzari esker, urte gutxiren buruan jaiki bikañez nagusizara eldu dira, mundua oinpean ezarriaz.

Arrazoi oen eragiñez bildu dira Erroma'ko Kapitolioan, Europa'tar gizon prestuak ta "Komunazoka"-ren oiñarri aurrenekoak ipiñi. Paul Hoffmann ekonomilariak dionez, urte gutxitan batekoz iru geitu lezake Europa'k aberastasuna, ekifaldi oni esker.

* * *

Ekonomian baño geiago dago, ordea, Europa'ren izatea Kulturaren, Kulturak ere azoka-enparantza zabala ta eragozpenik gabea bear du ekonomiak ezik. Ez da naziotar kulturarik. Adar bat bakarra ere ez da Europa'n, erresuma baten muga ta giro barnean asi ta garatu, landakoekiko zer ikusirik gabe.

Toynbee edestilariak zeatz dio: "Europa'n, ez nazio, ta ez erresuma batek, ez du norbere utsezko kondairarik." Osorik bilduta baka-rrik da ulertkizun Europa'ren kondaira, ta bildurik artuta, erabatez, bereizi ta argiratu litezke errien goraberak gizaldiak zear.

Kultura gaietan ere, nazionalismoak eragotzi du erriarteko artukizun jatorra. Irratiaren abots eta doñuak ez dituzte mugak geldiarazten, batzutan, bañan bai liburu, film, margazki ta abar.

Askatasuna bear du kulturak loratzeko. Ta iñun baiño geiago Europa'n. Gure kulturak gizakia bait du bere landukizuna, au da, gizakiaren osotasuna amerikanismoaren garaitzeko, ta gizakiaren askatasuna komunismo ta indarragintzen buruzki.

Aitortu gabe ezin utzi; Europa politikaz, oituralagez, ta gogoetaz osotasun biurri ta fiabarra danik. Onegatik sarri suspertu dira, berezitasunak indarrez berdintasunera biurtzeko tentaldiak. Beste batzuk berriz, Europa'ren alkargoak nazionalismo edo berria sortuaziko duen bildur dira. Ok lirake, noski, okerrik galgarrienak. Bainan, ziñez, gure kontinente zaarra alkartasun bidean oldartzen bada, ez da Hitler berri baten oinpean eroriko. Giza-erri sendien ugaritasuna ta lurralde ezberdiñen bestelakotasunean dago Europa'ren ondasunik gotorrena. Onegatik "batasun-bestelakotasun" bikoitza arkitzen da beti Europa'ren auzietan. Dendu edo ekilibrio jator batean biziartzeko bikoitz ori, irteera bakarra daukagu: federalismoa.

XIX'garren mendean, nazionalismoaren jaiotzaroen, gizon batek begi kolpe argia izan zun auzi orretan: Proudhom'ek. Nazioen ber-jabetasun dotriña nausitu zanean Europa'n, Proudhom berak, pozez uste izan zun aurrena, dinastien Europa, erritasunen Europa'k lekuratuko zuela. Baina estadu-nazioen artean azaleko ekilibrioak besterik ez lirauke, gizon norberekoiaren artean lez. Bereala auteman zion jatorrizko idea baino politikakume geiago zala. Orregatik federalismoaren aldezlari sutsua egin zan. Estaduak aundiegiak zerizkion gizona ezin bait da osobetea billakatu neurrizko alkargoetan ez bada, au da, erritasunen maillan. Gizonen askatasuna eta zuzentza betetzeko, auziak urrenetik aztatu bear dira, beraien giroan ta eguneroko goraberatan. Onek ez du erriak alkarrengandik aienatuak ezarri bear diranik, adierazten; alkartasuna erritasunen kidegotzan eraikitzea baizik. Federalismoak, bada, erriak batasunean erdikide biurtzen ditu. Sistema onek araudi zailua du, ta bere oñarriak alkarren bear eta laguntzaz jasoak dira. Jakina sistema ori ez da batasunkeriaren pake aizuna, lei-bizizko artu eman biotz zabaleko ta zintzoa baizik. Gaur ori beraren aldeko dira federazale jatorrenak. Europa'ko politika —mapa guztiz berri ta bear da, federalismo benetakoa gaurko estaden lokarritzea ez baitda, Europa'ren errijende-aberastasuna eskubidezko bizieran bideratzea baizik.

Jakina, naikunde kementsua bear idea ori aragitzeko. Ta, egiz, oraindik idea enen jabe ta adiskide elite urri bat besterik ez da. "Elite" urri onen garrantziaz jabetzeko, ordea, beraien egiñasmoak merezimenduz neurtzeko, kontuegigun ameslarien gogoetak baiño, geiago dirala gizaratearen naikunde izkutuaren abots eta igarle.

Ideak damaio indarra kondairari aurrerapidean. Federalismo idea au ere or datza gizaratean, baina korputzik gabe. Ideak, ordea, ez du izate biribillik izakietan aragitzen ez bada. Orra bada, europagintzan lenbiziko eginkizuna, konzientzia onen jabetzea.

Asieran esan degunez, agirian da, biologiak parte aundi duela gaurko europagintzan; bildurrak, alegia. Baina naiz eta ederrago litzaken gogoz eta adimenez alkartasun-idea ori oldar eta bultza, europal-abertzaletasunik ez da oraindik ifioiz izan.

Alere Europa, ekonomiaren bearrez batipat, aurrera doa, ta ezin uka estrukturapeak, gaiñestrukturan zer ikusirik baduela.

Alemaniaiko sozialistak etziran Europa-alkartasunaren oso zale, politikan daukaten jokabideagatik. Alare, arrazoi oien gandik, Europa'ko merkatuaren alde itzuli dira, bide oni eskar Alemania'ko langilleak Prantziko'ak aiñako alderdiak eta irabaziak izango baitituzte. Zalantzik gabe, bada, beste ekiñaldiaz gaiñera, ekonomiak ere eragin dio alkartasunari ezarian bezala.

Gure erriari buruz, Europagintza dala ta, zenbait gauza esan dira. Alemanitar irakasle batek zion, Europaren magalean, semerik kuttunena gure Euskal-erriak izan bear zuela, zaarrenetakoa izaki. Zubi bezela izan bear gendula ere, Donostian entzunak gera, itzaldi baten. Ez dago gaizki, baina alere aurrekorik badago.

Ez naiz asiko gure egokeraren zergatiak azaltzen. Bakarrik, auxe Europa'ra begiraturik gure erria egokera larrian dakustala. Geienok degu gogoia, noski; europatarrak izateko, ta europatasunari dagokion gizaroan bizitzeko. Gaurkoz ez det uste itxaropen aundirik izan genezakenik. Ona emen zergaitik.

Gure ekonomia ez dago etorkizunari begira, momentuko etekifetara baizik. Aldartea, berriz, ain itxuragabea izaki, lantegi-nagusi anitzek urtearo baten urte askotako uzta lortu nai dute. Egun, denak balio du, ta tresnarik baztertuenak egifnean ezartzeko, ta esku ikasi gabeak laneratzeko, lantoki zabalketa ausarta ta izugarriak nunnai jeikitzen zaizkigu.

Gaur da eguna, geroak axolarik ez. Bestela balitz, ta ala bear, gure lantegiak ez zabaldu, baizik berritu bear lirake, tresnaz, makiñaz, metoduz. Ekonomiaren aurrerapidea langille eskuetan tresna oheago ta baliotsuagoak ipintzean dago, batipat. Gurean ezin esan esku ugaritzeari neurrizko tresna ugaritzeak lagundu dionik. Berriz diogu, irabazi joriak dituzute, gaur, baina atzerapide beltzean elduko zaigu geroko laistera. Ta norako egongo gera biar, gaur iñorako ez bageaude?

Europa'ren nortasuna, ekonomian baino, kulturaren geiago ezarri badegu, gure erriari buruz ere berdin diogu. Ta gizonaren askatasuna ta osotasuna baldin badira, Europa'ren ezaugarri bikañenak, badirudi gure erriak kondairan dirdaitu erakutsi duela gizakitasun ori. Gaur ez bezela, zoritxarrez. Gaur, gure erriak kultur-bizitza kementsua daukala derizkiozute? Ez al gera ari gure nortasuna erailtzen? Nere aburuz, erritasunik baldin badago gurean, gauza guztien gaindik alkaratasuna landu bear degu. Ez aburu berdifneko biurtzeko denok. Ori eziña ta erabat kaltegarria litzake. Bañan, sustrai nagusirik eta guztionik ez badu gure erri-animaren arbolak, ez degu erritasunik ere. "Intelligentsia" edo deritzan jende aukerakoan adimen landu ta naimen bizia ere naitanaiezkoa degu, noski, bai euskal-animaren mezulari izan dedin, ta baita ere, gizarteko arazoetan, zuzentza sakonaren ereintza eraldakorra egiteko.

Iñoiz federalismoa nausitzen bada Europa'n gure erriak zeregin berezia izango du, baina ez, gure poema jatorrenak dion bezela, "erritasuna galtzen badegu".

ANSOLA'TAR GURUTZ.